

**CYNGOR BWRDEISTREF SIROL
RHONDDA CYNON TAF
COUNTY BOROUGH COUNCIL**

GWŶS I GYFARFOD PWYLLGOR

C Hanagan
Cyfarwyddwr Materion Cyfathrebu a Phennaeth Dros Dro'r Gwasanaethau
Llywodraethol
Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf
Y Pafiliynau Parc Hen Lofa'r Cambrian
Cwm Clydach, CF40 2XX

Dolen gyswllt: Julia Nicholls - Gwasanaethau Democrataidd (01443 424098)

DYMA WŶS I CHI i gyfarfod hybrid o **GYNGOR BWRDEISTREF SIROL RHONDDA CYNON TAF** sydd i'w gynnal ar **DYDD MERCHER, 8FED MAWRTH, 2023** am **5.00 PM**.

Bwriedir i'r cyfarfod yma gael ei weddarlledu'n fyw, mae rhagor o fanylion am hyn [yma](#)

AMSER	EITEM	TUDALEN(N AU)
5 Munud	EITEM 1. DATGAN BUDDIANT Derbyn datganiadau o fuddiannau personol gan Aelodau yn unol â'r Cod Ymddygiad. <ol style="list-style-type: none">1. Mae gofyn i Aelodau ddatgan rhif a phwnc yr agendwm y mae eu buddiant yn ymwneud ag e a mynegi natur y buddiant personol hwnnw; a2. Lle bo Aelodau'n ymneilltuo o'r cyfarfod o ganlyniad i ddatgelu buddiant sy'n rhagfarnu, rhaid iddyn nhw roi gwybod i'r Cadeirydd pan fyddan nhw'n gadael.	
5 Munud	EITEM 2. COFNODION Cadarnhau cofnodion o gyfarfodydd y Cyngor a gynhaliwyd ar 15 Rhagfyr 2022 a 18 Ionawr 2023 yn rhai cywir.	9 - 34
5 Munud	EITEM 3. CYHOEDDIADAU	
LLYWODRAETHU AGORED:		
10 Munud	EITEM 4. DATGANIADAU	

	Yn unol â Rheol 2 o Weithdrefn Llywodraethu Agored Cyfarfodydd y Cyngor, derbyn datganiadau gan Arweinydd y Cyngor a/neu Gynghorwyr sy'n Aelodau Portffolio o'r Cabinet:	
20 Munud	EITEM 5. CWESTIYNAU GAN YR AELODAU Derbyn cwestiynau'r Aelodau yn unol â Rheol 9.2 o Weithdrefn y Cyngor. (Nodwch: Caniateir hyd at 20 munud ar gyfer cwestiynau.)	35 - 42
	RHAGLEN WAITH Y CYNGOR – ER GWYBODAETH I AELODAU Rhaflen Waith Y Cyngor 2022-23	
	ADRODDIADAU'R SWYDDOGION	
10 Munud	EITEM 6. PLEIDLAI SENGL DROSGLWYDDADWY Derbyn adroddiad ar y cyd y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cyfreithiol a'r Cyfarwyddwr Gwasanaeth – Gwasanaethau Democrataidd a Chyfathrebu.	43 - 48
20 Munud	EITEM 7. STRATEGAETH CYLLIDEB REFENIW 2023/24 Derbyn adroddiad y Dirprwy Brif Weithredwr a Chyfarwyddwr Cyfadran - Cyllid, Gwasanaethau Digidol a Gwasanaethau Rheng Flaen	49 - 108
10 Munud	EITEM 8. PENDERFYNIAD TRETH Y CYNGOR 2023/24 Derbyn adroddiad y Dirprwy Brif Weithredwr a Chyfarwyddwr Cyfadran - Cyllid, Gwasanaethau Digidol a Gwasanaethau Rheng Flaen.	109 - 120
10 Munud	EITEM 9. RHAGLEN GYFALAF 2023/24 – 2025/26 Derbyn adroddiad y Dirprwy Brif Weithredwr a Chyfarwyddwr Cyfadran - Cyllid, Gwasanaethau Digidol a Gwasanaethau Rheng Flaen.	121 - 140
45 Munud	EITEM 10. RHYBUDD O GYNNIG 10A Trafod Rhybudd o Gynnig sydd wedi'i gyflwyno yn enwau Cynghorwyr y Fwrdeistref Sirol: J. Edwards, L. A. Tomkinson, L. Addiscott, M. D. Ashford, J. Barton, D. R. Bevan, J. Bonetto, S. Bradwick, J. Brencher, G. Caple, J. Cook, A. Crimmings, S. J. Davies, R. Davis, A. J. Dennis, V. Dunn, E. L. Dunning, J. A. Elliott, L. Ellis, S. Emanuel, R. Evans, A. S. Fox, B. Harris, S. Hickman, G. Holmes, G. Hopkins, W. Hughes, G. Jones, G. O. Jones, R. R. Lewis, W. Lewis, C. Leyshon, M. Maohoub, C. Middle, A. Morgan, N. H. Morgan, S. Morgans, M. A. Norris, D. Owen-Jones, D. Parkin, S. Powderhill, C. Preedy, S. Rees, A.	

Roberts, J. Smith, G. Stacey, W. Treeby, J. Turner, G. L. Warren, K. Webb, M. Webber, D. Williams, G. E. Williams, R. Williams, T. Williams, R. Yeo.

Mae'r newid yn yr hinsawdd yn parhau i gynrychioli un o'r heriau mwyaf difrifol y mae cymunedau ledled Rhondda Cynon Taf, Cymru, y DU a'r byd, yn ei hwynebu.

Dros y blynyddoedd diwethaf, rydyn ni wedi gweld digwyddiadau tywydd difrifol ac arwyddocaol yn fwy aml, gan arwain at effaith fwy dwys, fel y difrod sylweddol a achoswyd yn lleol gan Storm Dennis ym mis Chwefror 2020. Ers hynny, rydyn ni wedi gweld cynnydd yn nifer y rhybuddion tywydd melyn, ambr a choch sy'n cael eu cyhoeddi gan y Swyddfa Dywydd.

Yn wir, mae'r daroganwr tywydd wedi cadarnhau'n ddiweddar mai 2022 oedd y flwyddyn boethaf a gofnodwyd yn y DU. Am y tro cyntaf erioed, cafodd tymheredd o dros 10°C, ar gyfartaledd, ei gofnodi. Dangosodd yr astudiaeth briodoli fod tymheredd blynyddol a fyddai wedi digwydd unwaith ym mhob 500 o flynyddoedd mewn hinsawdd naturiol, a hynny heb ddylanwad pobl ar yr hinsawdd, bellach yn debygol o ddigwydd bob tair i bedair blynedd yn yr hinsawdd bresennol. Yn ogystal â hyn, mae rhagolygon y Swyddfa Dywydd yn awgrymu y bydd 2023 yn un o flynyddoedd poethaf y ddaear i gael ei chofnodi.

O ganlyniad i'r dystiolaeth yma, does dim amheuaeth o ran pa mor gyflym y mae angen newid er mwyn lleihau allyriadau carbon i amddiffyn y blaned, neu'r angen i ni i gyd weithio gyda'n gilydd yn fwy cyflym i wneud hynny.

Mae'r Cyngor yma eisoes wedi dangos ymrwymiad cadarnhaol i fodloni targedau byd-eang, cenedlaethol a lleol i leihau carbon, a chyfrannu atyn nhw.

Ym mis Mawrth 2018, penderfynodd y Cyngor fabwysiadu Rhybudd o Gynnig gan ymrwymo i gefnogi Ymrwymiad Ynni Glân UK100 er mwyn symud tuag at fod yn Awdurdod sy'n gwbl gyfrifol yn amgylcheddol erbyn 2050. Yn fuan ar ôl hynny, cafodd yr ymrwymiad yma ei ddiwygio i fod yn garbon niwtral erbyn 2030 er mwyn cydnabod yr angen dybryd i fynd i'r afael ag effaith y newid yn yr hinsawdd ar frys.

Dros y rhyw ddeng mlynedd ddiwethaf, mae'r Cyngor eisoes wedi cymryd camau sylweddol tuag at y targed yma, ac mae'r gwaith yma wedi cyflymu dros y pum mlynedd ddiwethaf. Hyd at 2019, roedd y Cyngor wedi mynd ati i sicrhau gostyngiad o tua 40% yn ei allyriadau carbon (12,725 tonnelli) dros y pum mlynedd ddiwethaf. Amlygodd adroddiad diweddar gan yr Ymddiriedolaeth Garbon (yn seiliedig ar gyfrifo cywir ar y pryd) fod Cyngor RhCT wedi sicrhau gostyngiad pellach o 29% yn ei ôl troed carbon NET cyffredinol yn 2020/21, o gymharu â data o 2019/20.

Mae mesurau hyd yn hyn yn cynnwys:

- Sicrhau bod 100% o gyflenwad ynni trydanol y Cyngor yn dod o ffynonellau ynni adnewyddadwy.

- Gwario dros £9 miliwn ers 2009 ar brosiectau arbed ynni sydd wedi arwain at ychydig dros £1.8 miliwn mewn arbedion blynyddol ar gyfer ysgolion, cartrefi gofal, canolfannau hamdden ac adeiladau eraill y Cyngor.
- Gosod 105 o baneli solar mewn ysgolion ac adeiladau corfforaethol – mae hyn yn cynhyrchu tua £120,000 o "arian yn ôl" bob blwyddyn am 20 mlynedd, yn ogystal ag arbedion ar gostau ynni.
- Cwblhau nifer o gynlluniau datblygu a gwella ysgolion carbon isel ac effeithlon o ran ynni ledled y Sir.
- Gosod 21 o gelloedd tanwydd hydrogen mewn canolfannau hamdden, ysgolion a swyddfeydd, yn ogystal â defnyddio 8 boeler biomas.
- Cyflawni prosiect Ffynnon Dwym Ffynnon Taf arloesol – yr unig un yng Nghymru – mae hyn yn darparu gwres carbon isel ar gyfer estyniad newydd Ysgol Gynradd Ffynnon Taf.
- Gweithio gyda Chymdeithasau Tai, Llywodraeth Cymru a phartneriaid eraill i ddarparu rhagor o dai carbon isel. Helpu 113 o gartrefi ym Mhenrhiwceiber allan o dlodi tanwydd, trwy gynllun ARBED, gydag ystod o fesurau newydd sy'n effeithlon o ran ynni.
- Datblygu prosiectau trwy blannu coed a rheoli mawnogydd ledled RhCT. Cyhoeddi buddsoddiad o £50,000 mewn plannu coed ym mis Mawrth y llynedd, gyda 200 o coed yn cael eu plannu ym mhob un o brif ardaloedd etholwyr y Sir.
- Cyflawni strategaeth ar gyfer gwefru cerbydau trydan, ynghyd â rhoi prawf ar dacsis a bysiau trydan.

Mae'r Cyngor yma'n nodi:

- Cynnydd cadarnhaol y Cyngor yma o ran cymryd camau i leihau ei ôl troed carbon.
- Bod angen rhagor o waith i gyflawni'r uchelgeisiau yma, yn unol â Strategaeth Mynd i'r Afael â'r Newid yn yr Hinsawdd y Cyngor – Hinsawdd Ystyriol RhCT a gweledigaeth Llywodraeth Cymru o fod yn sector cyhoeddus Net Sero erbyn 2030.

Mae'r Cyngor hwn, felly, yn penderfynu:

- Gofyn i adroddiad gael ei gyflwyno i Is-bwyllgor Newid yn yr Hinsawdd Cabinet y Cyngor, yn amlinellu sut y gall y Cyngor ailddatgan yr ymrwymiad hwn i gyflawni sero net yn unol â'r targedau statudol

10B Trafod Rhybudd o Gynnig sydd wedi'i gyflwyno yn enwau Cynghorwyr y Fwrdeistref Sirol A. Roberts, J. Bonetto, L. Addiscott, M. D. Ashford, J. Barton, D. R. Bevan, S. Bradwick, J. Brencher, G. Caple, J. Cook, A. Crimmings, S. J. Davies, R. Davis, A. J. Dennis, V. Dunn, E. L. Dunning, J. Edwards, J. A. Elliott, L. Ellis, S. Emanuel, R. Evans, A. S. Fox, B. Harris, S. Hickman, G. Holmes, G. Hopkins, W. Hughes, G. Jones, G. O. Jones, R. R. Lewis, W. Lewis, C. Leyshon, M. Maohoub, C. Middle, A. Morgan, N. H. Morgan, S. Morgans, M. A. Norris, D. Owen-Jones, D. Parkin, S. Powderhill, C. Preedy, S. Rees, J. Smith, G. Stacey, L. A. Tomkinson, W. Treeby, J. Turner, G. L. Warren, K. Webb, M. Webber, D. Williams, G. E. Williams, R. Williams, T. Williams, R. Yeo.

Er gwaethaf y cymorth â chostau byw a ddarparwyd yn ystod y flwyddyn ddiwethaf, mae naw o bob deg o rentwyr preifat yng Nghymru yn dweud bod yr argyfwng costau byw yn ei gwneud hi'n anoddach fyth talu eu rhent (Shelter, 2022).

Er bod Llywodraeth y DU wedi ymrwmo i godi budd-daliadau yn unol â chwyddiant, cadarnhaodd Datganiad yr Hydref 2022 fod y Llywodraeth ar fin rhewi'r lwfans tai lleol ar y lefelau arian parod presennol am y drydedd flwyddyn yn olynol. Bydd hyn yn cael effaith ychwanegol ar y rheiny sy'n derbyn budd-daliadau mewn llety rhent preifat, sy'n wynebu costau uwch na'r rheiny mewn tai cymdeithasol.

O ran ysgogiadau sydd ar gael i Lywodraeth Cymru i gefnogi rhentwyr, mae'r Cynnig hwn yn nodi bod Llywodraeth Cymru – yn rhan o'i chytundeb cydweithredu â Phlaid Cymru yn 2021 – wedi ymrwmo i Bapur Gwyn ar fforddiadwyedd rhent, a Phapur Gwyrdd cyn hynny. Bydd hyn yn cynnwys cynigion ar gyfer hawl i dai digonol, sefydlu'r rôl y gallai system o renti teg (rheoli rhenti) ei chwarae o ran gwneud y farchnad rhentu preifat yn fforddiadwy i bobl leol ar incwm isel a dulliau newydd o wneud cartrefi'n fforddiadwy.

Mae yna, wrth gwrs, ystod eang o ffactorau sy'n effeithio ar gynnydd yng nghost rhenti yn y sector rhentu preifat ac incwm aelwydydd ar hyn o bryd, a dydy'r Cynnig hwn ddim yn ceisio mynd i'r afael â phob un o'r rhain.

Dydy'r Cynnig hwn ddim yn ceisio tanseilio'r mesurau sydd eisoes ar waith gan Lywodraeth Cymru i gefnogi rhentwyr y sector rhentu preifat yng Nghymru, gyda chyfres o gyfreithiau tai newydd a ddaeth i rym ar 1 Rhagfyr 2022 yn rhan o Ddeddf Rhentu Cartrefi (Diwygio) (Cymru) 2021.

Dydy'r Cynnig hwn ychwaith ddim yn ceisio achub y blaen ar Bapurau Gwyrdd a Gwyn Llywodraeth Cymru ar gynigion ar gyfer mesurau ychwanegol megis rhewi rhenti, neu sut beth y gallai

mesurau ychwanegol fod wrth eu rhoi ar waith. Cafwyd dadl yn y Senedd ar gynigion ar gyfer rhewi rhenti brys a moratoriwm ar droi allan yng Nghymru mor ddiweddar â mis Hydref 2022. Roedd hyn yn dilyn cyflwyno rhewi rhenti dros dro yn yr Alban ym mis Medi 2022 (sydd i fod i ddod i ben ym mis Mawrth 2023). Yn y ddadl yn y Senedd, cafodd nifer o risgiau sy'n gysylltiedig â pholisi'r Alban eu nodi ar gyfer yr ASau yn rhan o sesiwn wybodaeth gan yr elusen i'r di-gartref Crisis.

Roedd y risgiau a amlinellwyd gan 'Crisis' yn cynnwys:

1. Llif o hysbysiadau i adael ar unwaith a llythyrau yn rhoi gwybod am gynnydd yng nghost rhenti.
2. Ton o achosion o gynnydd yng nghost rhenti a/neu droi allan os na chaiff cyfnod rhewi rhent dros dro a gwaharddiad troi allan eu rheoli'n ofalus.
3. Heriau wrth orfodi'r mesurau arfaethedig.
4. Risg o drigolion yn cael eu gadael mewn cartrefi nad oes modd iddyn nhw eu fforddio, ac ôl-ddyledion rhent yn cronni.
5. Effaith negyddol bosibl ar gyflenwad tai rhent preifat ar gyfer y rheiny sydd ar ben isaf y farchnad, a'u gallu i gael gafael ar y tai yma.
6. Gostyngiad yn y cyflenwad o dai fforddiadwy sydd ar gael i'r bobl sy'n wynebu'r risg fwyaf o ddigartrefedd, neu sy'n profi digartrefedd.
7. Pobl ar incwm is yn cael eu hatal rhag bod yn rhan o'r farchnad breifat yn gyfan gwbl yn y tymor hir.
8. Creu'r amodau ar gyfer marchnad rentu 'o dan yr wyneb' i ffynnu, sy'n gweithredu y tu hwnt i unrhyw drefn reoleiddio.

Er bod y sesiwn wybodaeth gan 'Crisis' yn gofyn am eglurhad pellach ar sut y mae modd mynd i'r afael â risgiau bosibl moratoriwm ar droi allan a rhewi rhenti cyn i fesurau o'r fath gael eu mabwysiadu yng Nghymru (dylai'r adolygiad o bolisi'r Alban a Phapurau Gwyrdd/Gwyn yng Nghymru roi rhywfaint o'r eglurder sydd ei angen yn yr achos yma), mae'r un papur briffio yn cefnogi'r ceisiadau a wneir yn y Cynnig hwn, sef mai'r "ffordd fwyaf effeithiol o gefnogi pobl ar incwm isel i dalu cost eu rhenti yw drwy Lywodraeth San Steffan yn buddsoddi mewn cyfraddau Lwfans Tai Lleol fel eu bod yn cwmpasu o leiaf traean isaf y rhenti lleol. Dyma hefyd y dull wedi'i dargedu gorau i gael cymorth i'r rheiny sydd ei angen fwyaf."

Mae'r Cynnig hwn yn galw ar Arweinydd Cyngor Rhondda Cynon Taf, y Cynghorydd Andrew Morgan OBE, i gyflwyno sylwadau i Mel Stride AS, yr Ysgrifennydd Gwladol dros Waith a Phensiynau, a Michael Gove AS, yr Ysgrifennydd Gwladol dros Ffyniant Bro, Tai a Chymunedau, i gydweithio i fodloni'r gofynion a ganlyn a wnaed gan Shelter Cymru:

- Adfer budd-daliadau tai i gynnwys o leiaf y 30% isaf o renti lleol; a,
- Dileu'r cap ar fudd-daliadau

	EITEM 11. MATERION BRYS Trafod unrhyw faterion sydd, yn ôl doethineb y Cadeirydd, yn faterion brys yng ngoleuni amgylchiadau arbennig.	
--	--	--

Cyfarwyddwr Materion Cyfathrebu a Phennaeth Dros Dro'r Gwasanaethau Llywodraethol

At: Pob Aelod o'r Cyngor